

Ondska

© 2018 Frank Lorentzon

1

Ondska

- En religiös term!
- Motsatsen, godhet, har med Gud att göra; begreppen verkar förutsätta varandra – vi kan inte ha eller förstå det ena utan att ha eller förstå det andra (jämför med kort-lång; ljus-mörker; varm-kall etc.)
- Knepig fråga: är det goda gott för att Gud vill det, eller vill Gud det goda för att det är gott?
- En del har velat tala om bra och dåligt istället, för att slippa religiös anknytning; människor är inte då vare sig onda eller goda; det är ett felaktigt sätt att tänka om människor!
 - Termens återkomst i media

2

Vad – om något – är ont?

- Onda handlingar
 - P gör något som skapar lidande och olycka hos andra
 - Men ville P verkligen denna olycka, detta lidande i sig?
- Onda personer
 - P vill att andra skall lida, vill förstöra det som är gott och rent
 - Men finns det verkligen friska personer som är sådana?
- Naturens ondska
 - Kan göra ont, men är knappast något ont väl?
- En ond makt
 - Men var kommer den ifrån om Gud, som är god, skapat allt?

3

Ondskans problem

- Premiss 1: Gud är allsmäktig; allt som finns kommer från Gud; det finns ingenting som inte Gud både vet om och tillåter
- Premiss 2: Gud är fullkomligt god; inget mörker, ingen ondska finns i Gud; inget ont kan därför komma från Gud
- Konstaterande: Det onda finns, är verkligt – men är inte logiskt möjligt givet premisserna ovan!

4

Principiella lösningsförslag

- Premiss 1 är felaktig: Gud är inte allsmäktig; kanske finns det en ond makt som står Gud emot
- Premiss 2 är felaktig: Gud är inte god – och nog verkar det ofta så i GT (se t.ex. syndafloden i 1 Mos!)...
- Konstaterandet är fel: (1) det som verkar vara ont är det inte; det tjänar ett högre gott och framstår bara som ont på grund av vår bristande insikt, eller (2) det onda är bara en brist på godhet, men är inget i sig självt
- Detta är ett mysterium: det kan vi inte lösa; vi kan inte förstå Gud med hjälp av vår mänskliga logik...

Två konkreta lösningsförslag

- Premiss 1 är fel: Guds makt är begränsad, men han kämpar mot det onda – och godheten skall slutligen segra! (Aulén)
- Premiss 2 är fel: Gud är inte god; när Gud insåg det var det Gud som behövde försonas med människan, inte tvärtom! (C G Jung)

Traditionell modell: fri vilja

- Människan gavs fri vilja (dvs Gud avsåg sig en del kontroll och makt); men varför?
- Gud ville att människan skulle välja att säga Ja till honom – men för att det skulle vara värt något förutsatte det möjligheten att kunna säga Nej
- ...och sedan gick det snett!
- Världens ondska (kaos) föddes ur människans fall, hennes Nej till Gud

7

Syndafallet: 1 Mos 3

- ◆ Nakenhet: ingen blygsel
- ◆ Ormen: frestar med halvsanningar; om Adam och Eva äter av frukten skall de inte alls dö utan bli som gudar med kunskap om gott och ont (ev. kunskap om allting)
 - ◆ Synden: "Ni blir som gudar" – jämför med 1:a budet!
- ◆ Skammen (gömde sig, kläderna, den nervända blicken, undanflykterna)
- ◆ Straffet (det förlorade paradiset, slit, smärta, döden)

8

Ormen, Satan och Lucífer

- ♦ ”Ormen var listigast av alla vilda djur som Herren Gud hade gjort” (1 Mos 3:1); kom att identifieras med Satan (eller med Lílith), som nu sågs som en person, inte ett ämbete; se Joh 8:44 (mördare, lögnens fader)
- ♦ Satan var en gång Lucífer, den främsta av Guds alla skapelser, ljusbäraren som var nummer 2 i skapelsen – men som ville bli nummer 1 (brott mot första budet igen)
- ♦ Satan skall besegras (Upp 20), men råder nu ganska fritt och skapar stor förödelse (Upp 12:12)

9

Gud och det onda

- Satan, ”ha satan” på hebreiska (betyder ”anklagaren”), är ett ämbete, inte ett personnamn; ha satan är i Guds tjänst, är en del av Guds hov och plan (Job); först långt senare ses Satan som en person, en djävul – som ormen eller draken
- I Bibeln början (1 Mos 1) skapar Gud ordning (kosmos) – och allt var gott
- Det som hotar är kaosmakterna, det som i 1 Mos 1:2 kallas ”vattnet” (tehom på hebreiska; ordagrant ”djupet”, ”havet” eller ”avgrunden”)
- Men Gud kan – som den ende! – hantera kaosmakterna (se Job 40 om kaosmakterna Behemot och Leviatan)

10

Varför lider vi?

- ◆ Position 1: Lidandet är ett straff, rättvist utmätt i proportion till förbrytelsen – den som lider förtjänar detta lidande! (Jobs vänners position)
- ◆ Position 2: Lidandet skall leda oss till Gud; det har en fostrande effekt (och vi vet alla att det kan göra ont att växa!)
- ◆ Position 3: Lidandet är en konsekvens av världens fallenhet; Gud vill varken lidande eller ondska, utan bekämpar dem

11

Är människan född god eller ond?

1. Människan är av naturen god – men kan fördärvas
 - Men hon förblir i grunden god och möjlig att rädda
2. Människan är av naturen ond, och kan bara räddas av Guds nåd;
 - Läran om arvssynden; dopet som exorcism
3. Människan är förmögen att handla såväl ont som gott; har bäggedera i sig (alternativt varken eller)
 - Vi har ansvar för vad vi gör

12

Att råda över synden

- ◆ Gud säger till Kain att han skall råda över synden (1 Mos 4:7)
- ◆ Flyttar fokus från varifrån synden kommer till hur vi skall förhålla oss till den – vi kan uppenbarligen råda över den, vilket bemyndigar oss
- ◆ Gud överger inte Kain ens efter mordet

13

Tre poänger från Jobs bok

- (1) En människas lidande är inte nödvändigtvis något som hon förtjänat; det kan vara så ("jag har ignorerat min hälsa, och nu får jag lida för det"), men det finns många fall där lidandet drabbar de som inte gjort något för att förtjäna det – som t.ex. Job.
- (2) Tron att allt lidande är rättvist förtjänat leder till att antingen den drabbades karaktär förnekas (vännerna vill få Job att gå med på att han syndat, de tror inte på hans ord om att han inte begått några fel), eller att Guds karaktär förnekas (Job kallar Gud för en brottsling).
- (3) Vi kan inte förstå meningen med lidandet; om det finns skäl till lidandet så är de bortom mänsklig fattningsförmåga (det är vad Guds svar till Job verkar betyda; detta gör att boken verkar vara ofullständig och inte svarar på de frågor som ställts).

14

Gud, ge mig sinnesro att
acceptera det jag inte kan förändra,
mod att förändra det jag kan
och förstånd att inse skillnaden

(Sinnesrobönen)